

BÖYLESİNE SOSYALİZM

Mehmet Ali Aybar “Milliyet” gazetesinde tefrika edilen röportajda pek çok şey söyler görünüp de aslında hiç bir şey söylememenin çok parlak bir örneğini veriyor. Aybar’ın bu konuşmaları yalnız bir konuda su götürmez şekilde açık ve kesindir: O da sosyalist muhaliflerine karşı baştan beri yürüttüğü, Sükan’a taş çıkartan suçlamayı bir kademe daha ileri götürüp somutlaştırmasıdır. Bu konuyu daha sonra ele almak üzere, önce seçim sonuçlarının “tahlili” ve ‘ kendisinin “sosyalizm anlayışı” konularında söylediklerini bir gözden geçirelim.

Seçimlerde kötü sonuçlar alınışının nedenlerini Aybar şu noktalarda topluyor:

- 1) Öteki partilerin T.İ.P. nin sloganlarını, hatta programını kendilerine mal edip T.İ.P.inden oy kapmaları.
- 2) Emekçi halkın kendisinin iktidara gelebileceğine inanamaması, T.İ.P. nin bunu “anlatamamış” olması.
- 3) Sosyalist muhalefetin seçimleri baltalaması.

Bir an için -farzımuhal olarak- Aybar’ın ileri sürdüğü bu nedenlerin geçerli olduğunu kabul etsek dahi, bu sözde nedenler aslında hiç bir şeyi izah etmiyor. T.İ.P. sloganlarını, programını yıllar boyu tutarlı ve ısrarlı bir şekilde anlatıyor, yayıyor, gene de oy kaybediyor da, bunları tutarsız, bölük borchük, “kötü bir kopya” olarak son kertede kendilerine aktaran partiler nasıl oyları kapabiliyorlar? Meselenin düğüm noktası burada, izahı gereken durum budur.

İkinci “neden” için de aynı şey. Neden emekçi halk kendi iktidarına inandırılmıyor? “Anlatamadık” demek bir şey demek değildir. Niçin anlatılamamıştır? Kaldı ki, 1965, 1968 seçim sonuçlarıyla 1969 sonuçları arasındaki farkı bu “anlatamamış” olmak keyfiyeti hiç izah etmez. Oyların, oran ve mutlak rakam olarak düşmesi resmi rakamların gösterdiğinden de fazladır, çünkü 1965’de parti 54 ilde seçime girmişti, 1969’da ise 67 ilde, Bir yıl önce, 1968’de Senato seçimlerine fiilen illerde oy oranı % 5’in üstüne çıkmıştı. Bir yılda bu büyük düşüş neden? Bir yıl önce “anlatmıştık” da bir yıl sonra mı anlatamadık? Aradaki fark istikrarsız oylardır demek te inandırıcı bir izah değildir. İstikrarsız da olsa niçin T.İ.P. bunları muhafaza edemedi de öbür partilere kaptırdı?

Oyların düşmesinin üçüncü nedeni olarak ileri sürdüğü sosyalist muhalefetin seçimleri baltalaması konusunda Aybar’ın parti örgütlerine yolladığı genelgede söyledikleriyle “Milliyet” gazetesine söyledikleri oldukça farklıdır. Genelgede muhaliflerin köy köy gezip T.İ.P.ne oy verilmemesini propaganda ettiklerinden şikâyetçi; bunun gülnüçlüğünü sonradan kendisi de anlamış olmalı ki röportajda teşkilatta bir takım tereddütler yaratılarak dolaylı yoldan sonuçların etkilendiğinden söz etmektedir.

Burada önce şunu belirtelim ki, sosyalist muhalefet konutunda Aybar, parti içindeki sosyalist muhalefeti, parti dışındaki Demokratik Devrimcileri ve “Devrim”

gazetesinin sözcülüğünü ettiği akımı hiç fark gözetmeksizin aynı torbaya koyarak toptan ve genel bir suçlamaya geçiyor. Oysa bu üç akım birbirinden farklıdır, hele parti içi sosyalist muhalefetle parti dışı öbür iki hareket bıçak kesimi birbirinden ayrıdır.

Parti içindeki sosyalistler seçimleri baltalamak şöyle dursun, gerek “EMEK”deki yazırlarla, gerekse seçim dönemindeki gezilerle, başsız ve kendi haline bırakılmış parti teşkilâtını desteklemek, partinin sahipsiz olmadığını göstermek, umut vermek için elden gelen gayreti göstermişlerdir. Mahalli örgütler de partiye sahip çıkarak -merkezden hiç bir destek görmeksizin- imkânları zorlama çizgisinde çalışmışlardır. Ama bir disiplin anlayışıyla kendilerini belirli işleri yapmaya zorlasalar da eski inançlı ve şevkli çalışmanın etkenliği elbette gerçekleşmiyordu. Mahalli örgütler ne kadar gayret gösterirse göstereyin merkezî hareketsizliği, manevî otoritesini ve itibarını yitirmiş olması, parti birliği ve bütünlüğünün parçalanmış bulunması, kendi başına olumsuz bir faktördü. Kontenjanlardan liste başlarına, kontenjan konulmasının gerekçelerine dayanmayan, sırf parti içi bir partizanlık davranışıyla açıkça Aybarcı diye mahalli örgütlerin benimsiyemeyeceği adayların getirilişi de seçim çalışmalarını engelledi. Aybar, sosyalist muhalefeti “ideolojik ihtilaf maskesi altında yürütülen baltalama hareketleri” olarak niteliyor ve “teşkilâta bir takım tereddütler yaratılmak suretiyle teşkilâtın çalışmalarını engellemesi itibarıyla seçim sonuçları üzerinde dolaylı menfi etkisi olmuştur”, diyor. Ne maskesi, ne tereddüdü? İstanbul, Ankara, İzmir gibi nitelik ve nicelik bakımından partinin ağırlığını teşkil eden illerle diğer bir çok önemli illerin yöneticileri baştan beri açıkça ve kesinlikle Aybar ve politikasına karşı cephe aldılar. Merkezle mahalli örgütlerin ilişkisi, bağlantısı koptu. Büyük illerin başlarına müteşebbis heyetler getirildi. Bu şekilde seçimlere gidilemeyeceğini, sonuç alınamayacağını aylarca önce Genel Yönetim Kurulu toplantılarındaki konuşmalarımızda, EMEK’deki yazılarımızda belirttik. Ama parti örgütünün ve kadrolarının önemini küçümsemeye, T.İ.P’i bir lider partisine dönüştürme, parti örgütünü bir kenara bırakarak resen doğrudan doğruya kitlelere seslenme yoluna sapan Aybar bu uyarılara kulaklarını tıkadı. Kaygusu, tecrübeli kadroları iş başında tutmak ya da işbaşına getirmek değildi, kullandığı ölçü, kendisini tutan tutmayan ayrımı idi. Böylece parti örgütü çalışmaları bizzat Aybar tarafından baltalanmış oldu.

Aybar kendisinin bilimsel sosyalizmden sapmış, parti örgütünü felce uğratmış olmasının seçim sonuçları üzerindeki etkisini küçümsüyor. Parti içi ihtilâf sadece büyük şehirlerdeki aydınlar arasında yansımıştır, kitlelere, köylere hiç intikal etmemiştir, diyor. Ve kargaları bile güldürecek lâflar ediyor: “Bu gibi iddiaların bir de şöyle bir çocukça yanı oluyor. Sanki seçmen kitleleri dogmatik sosyalizmi benimsemiş de, dogmatik olmıyan partimizi oy vermiyerek cezalandırmış.” Çocukça olan Aybar’ın bu sözleridir. “Dogmacılık” iddiası bir yana anlaşılıyor ki Aybar bilimsel sosyalizmi dogmacılık sayıyor ancak Aybar zihninde olanlar sosyalizmden sapmanın kitleleri etkilemesi için kitlelerin bilimsel sosyalizmi bilmesi gerektiğine inanabilirler. Bilimsel sosyalizmden sapma, parti örgütünü ve çalışmalarını etkiler, örgütün durumu da kitlelerde yansır. Aybar’ın bu sözleri partinin, yani işçi-emekçi sınıflar örgütünün önemini kavrayamamış olmasının kesin ve açık belirtisidir. Bu

da Aybar'ın örgüt konusundaki genel tutumuna, politikasına uygundur. Kaldı ki, işçi-emekçi kitleler bilimsel sosyalizmi genel çizgileriyle olsun öğrenmemişse, partideki ihtilâfın farkında bile değilse, bu partinin görevini yerine getirmediğinin, işçi-emekçi sınıfların gerçekten partisi olmadığını gösterir. İşçi-emekçi kitleler kendi partilerinde olup bitenlerin farkında değilmiş! Bu, ögünülecek değil, üzerinde düşünülecek bir meseledir.

Oysa ihtilâf kitlelere hiç intikal etmemiş de değildir. Partide olup bitenlerin doğrudan doğruya kitlelere yansımalarının yanı sıra, asıl önemli yansıma parti örgütünün alt kademelerine, parti dışındaki partiyi destekliyen sempatizan çevreye, mahalle ve köylerdeki daha uyanık, daha bilinçli, kendi ortamlarında etkili kimselere yansımalarıdır. Kitleler burada ayrıntılarına giremeyeceğimiz çeşitli nedenlerle ihtilâfın gerçek mahiyetini kavrayamamış olsalar bile, kafalarındaki İşçi Partisi imajı bozuldu, “bu da öteki partiler gibiymiş, bunlar da birbirlerine düştü,” dediler. Buna karşı, “eh ihtilâfı siz çıkardınız, çıkarmasaydınız,” denemez. “Kol kırılır yen içinde” taktiği sosyalistlerin asla benimsiyemeyecekleri oportünist bir taktiktir. Mesele kolun kırılmamasıdır; kırılmışsa yen içinde saklanamaz, kangren olur. Açığa çıkarıp kırığı tedavi etmek gerekir. İhtilâf yetkili ve ilgili organa, Merkez Yürütme Kuruluna, ilk getirildiği gün daha Aybar meseleyi “adam yeme”, “partiye saatli bomba koyma”, “kişisel ihtiras” olarak yorumlayıp, parti örgütlerine ve kamuoyuna ısrarla böyle göstermekte direnmeseydi, muhaliflerini Sükanvari suçlamalarla aklı sıra köşeye sıkıştırıp tasfiye etmeğe niyetlenmeseydi, fikir ve politik çizgi seviyesinde eleştiri ve tartışmalar ne kadar sert olursa olsun, kamuoyu meseleyi yukarıda belirttiğimiz şekilde yorumlamaz, parti hakkındaki görüşü ve inancı sarsılmazdı. İhtilâfın partiyi baştan aşağı bölen olumsuz yorumlara yol açan hale gelmesinde sorumluluk Aybar'dadır.

Dolaylı yansıma ise çok önemlidir. Bir sosyalist partinin işçi-emekçi kitleleri nasıl etkilediğini, etkileme mekanizmasının nasıl işlediğini Aybar asla anlamamış görünüyor. Oylar sadece radyo konuşmaları, merkezden verilen demeçler, bültenler, Aybar'ın bir kaç gün gezmesiyle sağlanmıyor. Oyları sağlayacak önce parti örgütleri ve parti dışındaki destekleyici çevredir. Partinin başı ile gövdesi kopuk hale geldi mi, örgütler üst kademelerin politik çizgisini reddeder oldu mu, parti kitleler üzerindeki etkenliğini yitirir. “Üst kademelerin kararları, kabul ettiği politik çizgi, alt kademeleri bağlar” şekli gerekçesiyle mesele çözülemez. Alt örgütlerin ve faal partililerin çoğunluğu bu kararları ve politik çizgiyi içten benimsemez, doğru bulmazsa, şekli disiplin zorlamaları ile işler yürütülemez, en azından bir pasif direnme fiili durumu meydana gelir ve halen de gelmiştir.

Aybar, ihtilâf sadece büyük şehirlerdeki aydınlar arasında yansımıştır, diyor. Oysa bütün Anadolu'ya yayılmış, okumuşluk anlamında aydın olsun olmasın, partisiz ama partiyi tutan sosyalist bir kesim vardır. Mahalli örgütlerin kuruluşunda, çalışmalarında, seçmenleri etkilemekte, seçim sandıklarını denetlemekte, bu kesim etkin rol oynamıştır. Bunlar partiye karşı, hiç değilse pasif, bir duruma geçtiler mi, çok önemli bir yardımcı unsur yitirmiş olursunuz ve bugün parti bunu yitirmiştir, “Oy vermeyin” propagandasını yapmalarına hacet yoktu. Partiyi tanıtmak, kabul ettirmek, oy verdirmek için çaba göstermemeleri sadece, olumsuz sonuçların mey-

dana gelmesi için yeterlidir.

Aybar'ın öbür konulardaki bütün sözleri de partinin işçi-emekçi sınıfların politik örgütü olarak görevini, anlamını, önemini kavramadığını gösteriyor. Emekçilere kendilerinin iktidara gelmelerinin gereğini anlatamadık; birikim olmadı; yarın konjoktür değişir, bakarsın oylar bir milyona, iki milyona çıkar, diyor. Bu sözler pasif, mekanik bir determinizm görüşünün ifadeleridir. Bu birikimi, oy sıçramalarını objektif şartların gelişmesi kendiliğinden mi sağlayacaktır? Partinin görevi, rolü nedir bunda? Aybar sadece köy köy gezip “anlatmak”dan söz ediyor. Bunu başarmak için de maddi imkânlar kıtmış, partinin bir organı yokmuş. Peki, örgüt ve örgütlenme sorunları? Tek kelime etmiyor bu konuda. Kaldı ki, bu imkânsızlıklar daha önceki seçimlerde daha fazlasıyla vardı.

Maddi imkânlar ne kadar bol olsa da kırk ilâ altmış bin köy tek tek gezilemez ve sadece anlatmakla da bir sonuç alınmaz. Parti, Genel Merkez demek değildir, hele Genel Başkan hiç değil. Partinin kitlelere gitme yolu da sadece geziler ve yayın organı değildir. Parti, merkezden illere, ilçelere, mahalle ve köylere uzanan, nüfuz eden örgüt demektir. Bu çapta sağlam, faal, mücadeleci bir sosyalist örgütün olursa ve bu örgüt “anlatmakla” yetinmeyip işçi-emekçi kitleleri hak ve özgürlüklerine sahip çıkarmakta iş görür, onların mücadelesine öncülük ederse, kitlelere, partiyi ve sosyalizmi anlatma imkânları kolayca bulunur.

Aybar, Anayasanın 28. maddesine ilişkin olarak diyor ki: “Ben her gezdiğim köyde, köylüleri bu haklarına sahip çıkmaya teşvik ettim. Toprak mı istiyorsunuz? Mahsulünüzü değer pahasına satamıyor musunuz? Peki, birleşin on köy, yirmi köy, otuz köy, kırk köy. Belli bir günde yürüyün şehirlere dedim ve yollarını gösterdim.” Bir sosyalist başkanın ağzından işitilmesi biraz garip sözler doğrusu. Bir sosyalist partinin esas görevi halka şöyle şöyle yap diye öğüt vermek midir? Yoksa halkın önüne düşüp mitingi, yürüyüşü yapmasına fiilen yardımcı mı olmaktır? Bir sosyalist parti emekçi halkın bu mücadele araçlarını kullanmasında öncü, örgütleyici olmayacaksa, varlığının “sebebi hikmeti” nedir? İşçi-emekçi sınıfların politik örgütü olarak görevi, işi nedir?

Hem şu halka verdiğimiz talkınları önce kendimiz tutsak da partiye yapılan saldırılara karşı Anayasanın 28. maddesinin tanıdığı hakları parti olarak biz kullansak nasıl olur?

Emekçi halkın kendisinin iktidara gelmesine inanamaması konusunda da Aybar'ın söyledikleri en azından hayret uyandırıcı şeyler. “Bak, listelerde 343 emekçi aday var. Ver oyları, geç kendin, suyun başına!” diyeceksin, halk da şıpdık oyları verecek, iktidara geleceksin. Ne kolay şey! Bu da kestirme yoldan gitmek arzusunun bir başka şeklidir aslında. Önce parti şamar oğlanı gibi boyuna saldırıya uğrayıp saldırılara üç gün sonra merkezden demeç vermekte yetinmekten çıksın, 28. maddenin tanıdığı hakları, meşru müdafaa hakkını kullansın, işçi-emekçi kitlelerin önüne düşsün, onların kendiliklerinden verdikleri mücadeleleri sosyalist mücadeleye dönüştürmeye, onları eylem içinde sosyalist bilince kavuşturmaya çalışsın. Bak o zaman en uzak dağ köylere bile partiyi nasıl öğrenir, tanır ve iş başaracağına inanır. Sonra halk adını sanını duymadığı 343 kişiye neden oy versin? Vermez elbette. İşçi-emekçi sınıfların iktidara gelmesi, fabrikadan, tarladan, tezgâh başından herhan-

gi bir işçinin, emekçinin doğrudan doğruya Meclise girmesi değildir, işçi-emekçi sınıfların iktidarı bu sınıfların sosyalist partisinin aracılığı ile gerçekleşecektir. O milyonlarla işçi-emekçi arasından ancak bir kaç yüz kişi Yasama ve Yürütme Organlarında yer alacaktır.

Demek ki, on milyonların arasından bir kaç yüzün seçilmesi sorunu, on milyonların bir kaç yüzle temsili sorunu vardır. Nasıl olacak bu? Parti aracılığı ile. On milyonların arasından en uyanık, en cesur, en becerikli olanlar parti içinde ve partili olarak kitleler içindeki çalışmalarıyla birer sosyalist militan olarak yetişecekler, tanınacaklar, işçi-emekçi sınıfların etkin temsilcileri olabilmek yeteneklerini ispat edeceklerdir. Bunlar meçhul kimseler olarak değil, seçmen çevrelerince sosyalist militan bilinen kimseler olarak listelerde yer alacaklardır. İşçi-emekçi sınıfları örgütleyip bilinçlendirmek, politik mücadeleye sokmak ve sosyalist militanlar yetiştirmek görevlerini yerine getirmeyen bir parti, ne kendini, ne de adaylarını kitlelere tanıtamaz, kabul ettiremez. Bunun için örgüt ve örgütlenme ve eylem içinde sosyalist eğitim birinci planda gelir, diyoruz.

Bunları söylemek Aybar'ın kavlince "tepeden inmecilik", "bir aydın kadronun sosyalizmi kurmak isteğidir." Kendisiyse sosyalizmin aşağıdan yukarı halkla beraber kurulmasından yanadır. Ama bunu somut olarak nasıl gerçekleştirecektir? Asıl cevaplanması gereken bu konuda tek kelime söylemiyor. Örgütlenmemiş, bilinçlenmemiş, yığın halinde bırakılmış işçi-emekçi kitleler ne sosyalizmi kurabilir, ne yönetime fiilen katılabilir. Milli Demokratik Devrimcilerin, Cuntacıların, Anarşistlerin tutumu ne kadar işçi-emekçi sınıflar partisine karşı (anti-parti) ise, Aybar da başka biçimde ama aynı derecede partiye karşıdır. Parti eşit kendisi. Lider olarak kendisi ve işçi-emekçi sınıfların "sağduyusu", "tarihsel sezgisi" ve seçimden seçime onların karşısına çıkıp "evvela selâm eder, saygılarımı sunarım. Bir yol da bizi dene!" diyerek oy istenmesi Türkiye'de sosyalizmi gerçekleştirmek için yeter. Gerçekten dünyada, teoride ve pratikte, misli görülmemiş bir "sosyalizm anlayışı"dır bu! "Dünyada ilk defa" sosyalizm böyle kurulacakmış. Bu, "ilk defa"lık hiç bir zaman gerçekleşmeyecektir, çünkü böyle sosyalizm olmaz. Aşağıdan yukarı, demokratik sosyalizm iddiasında olan Aybar tepeden inmeciliğin en uç örneğidir, çünkü onun tepeden inmeciliği bir kadronun bile değil, tek kişinin, kendisinin tepeden inmeciliğidir.

Son olarak üzerinde durmak istediğim nokta, Aybar'ın, ihtilafın ilk çıktığı günden beri başlattığı, üçüncü olağan kongrede okuduğu mahut yazı ile kamuoyuna duyurduğu suçlamayı daha somutlaştırıp keskinleştirerek sürdürmesidir. Kendi "sosyalizm anlayışı"ını belirlerken hep sosyalist hareketin bağımsızlığının altını çiziyor, yabancı herhangi bir merkezden direktif alınmaması için mücadele ettiğini belirtiyor. Yani böylece muhaliflerinin dışa bağlı olduklarını ima ediyor. Bununla da yetinmiyor, sonunda baklayı ağzından tam çıkarıyor:

"Türk sosyalizmine herhangi bir yabancı merkezden, tavsiye mahiyetinde de olsa, direktifler verilmesi ihtimalleri karşısında uyanık olmak zorunluluğuna inanıyorum", diyor. Böylece Aybar düpedüz suç tasni ediyor. Hemen arkasından eklediği "sosyalist dünya tarihi kuşularımızın yanlış olmadığını göstermektedir" kaçamak cümlesi kendisini suç tasni etmiş olmaktan kurtarmaz. Böyle bir suç tasni için kulla-

nilacak sıfat çok ağır olacağından yazmak istemiyorum. Sadece, polis bile, Mecliste Sükan bile bu kadarına cüret edemedi, demekle yetineceğim.

Seçimlerden önce, “Milliyet”te çıkan röportajda Aybar, seçimlerde İşçi Partisi oylarının en azından iki misline çıkacağını kesinlikle söylüyor, başka partilerin T.İ.P.ten oy alabilmelerini varit görmüyordu. Seçimlerden sonra ise başka partilerin oy çekmesini T.İ.P. oylarının düşüşünün başlıca sebebi olarak ileri sürüyor ve “masa başında hesap ettiğimiz gibi olmuyor” diyor. Başka hiç bir sebep olmasa, memleketin ve kitlelerin durumundan, partisinin durumundan bu kadar habersiz, tahminleri bu kadar yanlış çıkan bir parti başkanının görevden çekilmesi için bu kendi başına yeter bir gerekçe. Seçimlerden önce, Bay Abdi İpekçi’nin sosyalist muhalefete ilişkin olarak “topluyacağınız oy sayısı sonucu tayinde önemli bir faktör olacaktır,” yargısına Aybar iştirak ediyor ve “öyle sanırım. Yani Türkiye İşçi Partisinin bu seçimlerde alacağı sonuç önemli bir faktör olacaktır. Birçok meselenin cevabını getirecektir” diyor. Seçimlerin sonucu alınmıştır ve getirdiği cevap, “Aybar’a ve onun politikasına HAYIR!” dır.

Emek, Sayı 15, Kasım 1969